

JANKO LEBAN:

Usmilite se siromakov!

prijazni vasi je stal velik mlin. Noč in dan so ropotala njegova kolesa. Nedaleč od mlina je bil most, ki je po njem držala vaška cesta. Po njej so navadno vrveli ljudje gor in dol, ker je bil kraj jako obljuden. Blizu mlina je stala kamenita klop, ki so na njej časih počivali ljudje. Pogostoma je tam sedel ubog bolan mož. Njegovo lice je bilo blede, obleka je bila siromašna. Ko so ljudje hodili mimo, jim je ubožec pomolil trepetajočo roko, proseč milostinje. Pa le malo kateri mu je stisnil v roko denar. Če ga je kak trdosrčnež zavrnil, je ubogemu možu čez ustna prišepetal globok vzdih.

Med tistimi, ki so milovali njegovo usodo, se je odlikoval posebno mlinarjev Dorče. Že večkrat je siromaku prinesel kako okrepčilo, pa tudi marsikak dinar mu je stisnil v roko.

Nekega dne pride Dorče zopet iz hiše. Takrat pa je nameraval iti mimo berača. Imel je mošnjiček v roki ter je bil namenjen v vaško trgovino, da si tam kupi zabožček barv. Z njimi je mislil preslikati svoje risbe, zakaj Dorče ni bil le deček bistre glave, ampak tudi spreten risar. Že je bil z lahkim pozdravom šinil mimo berača, ko začuje za sabo njegov glas: »Ljubi Dorček, pomagaj mi, če moreš!« Ob teh besedah mu ubožček pomoli velo roko.

»Ali vam gospod, ki je pravkar šel mimo, ničesar ni dal?« povpraša Dorče, približavši se beraču. Ob tem s prstom pokaže na lepo oblečenega gospoda, ki je stopal čez most.

»Nič, nič, dragi deček. Le zaničljivo me je pogledal, kakor bi hotel reči: Sramuj se, da zopet tu sediš! Jaz se ga skoro ne upam

česa prositi, saj ni še dolgo tega, kar me je zmerjal za nesramnega berača, ki le ljudi nadleguje in ki bi ga morali redarji odstraniti.«

»Saj je vendar bogat človek in živi v krasni vili,« pripomni deček.

»Verujem, verujem,« odvrne siromak. »Toda bogatini se navadno ne spominjajo radi siromakov. Niti ne mislijo na to, da bi mogli tudi oni zagaziti v siromaštvo. In vendar, kako lahko se to zgodi!«

»Ali ste bili vi zmerom siromašni?« vpraša Dorče.

»Ne, dragi deček. Nekoč sem bil tudi imovit. Prebival sem v nekem mlinu, kakor prebivaš ti. Pogorel sem in primoran sem bil, da si sezidam nov mlin. Zidava pa me je stala veliko denarja, zato sem zabredel v dolgove. Naposled sem moral prodati mlin in sem hodil na dnino, če sem hotel živeti. Ob tem sem pa bil vendar zadovoljen, toda nesreča me ni nehala preganjati. Umrli so mi žena in otroci drug za drugim, mene samega pa se je lotila huda bolezen. Bil sem popolnoma nesposoben za delo; zdaj životarim tu ubog in zapuščen, kakor sam vidiš.«

»Obžalujem vas, ubogi mož,« deje usmiljeni deček, odpre možnjiček ter ga izprazni do zadnje pare. »Nate, siromak! Nameraval sem si za ta denar kupiti barv, a kupim jih lahko kasneje, ko si zopet kaj prihranim! Le vzemite, nič se ne branite!«

»Ne, ne, Dorče! Vzemi denar nazaj, to je preveč!« Ob teh besedah je hotel dečku zopet izročiti denar. A ta je odtegnil roko ter rekel: »Le obdržite, le! Rad vam darujem!«

*

Več let je bilo minilo od te dogodbe. Deček Dorče je med tem dovršil osnovno in meščansko šolo ter je že uspešno pomagal očetu v mlinu. Nekega dne gre iz mlina na izprehod. Toliko, da zavije okolo hišnega ogla, ko nenadoma zagleda svojega starega prijatelja, nekdanjega berača, ki ga več let ni bilo na izpregled. Seže v žep po možnjiček ter se s pozdravom približa starčku. Presenečen zdajci zapazi, da je starček kakor novoprerojen, zdravje oznanujočega lica. Starček je bil čedno oblečen in kar nič ni bilo videti, da bi mu bilo kaj hudo. Deček mu hoče izreči svojo začudo, toda starček ga prehití. Veselo smehljajoč pravi dečku: »Pusti denar, dragi Dorče, hvala Bogu, ni mi več treba prositi milodarov! Le pomisli, kako sem z božjo in tvojo pomočjo zopet prišel do blaginje. S tvojim denarjem sem si kupil zdravila. Pomagalo mi je in moje ohromele noge so zopet zdrave. Zopet sem se lahko lotil dela. Dobil sem službo postrežčka, ob čemer toliko zaslužim, kolikor potrebujem. V prejšnjih boljših časih sem prijatelju storil veliko uslugo. Ta se me je spomnil. Daroval mi je lepo vsoto denarja, ki jo zdaj hranim za silo in potrebo. Da, mladi prijatelj, zdaj sem zopet vesel in srečen.« Ob teh besedah je mož prijel mladega prijatelja za roko. Ganjen mu jo je stisnil, rekoč: »Bog

plačaj ti in tvojim dobrim staršem za vse, kar ste mi dobrega storili!»

»Ne govorite o tem,« odvrne Dorče s solzami v očeh. »Kar Bog stori, vse prav stori!«

V teh pogovorih šine nekdo mimo njiju. Temno in plaho je gledal, kakor bi se bal ljudi. Njegova obleka je bila siromašna, glavo mu je pokrival strgan klobuk, a na licu mu je bilo poznati, da je v veliki bedi.

»Kdo li je ta?« povpraša starček.

»To je tisti bogatin, ki vas je prejšnje čase tako zmerjal.«

»Je li mogoče? Ti se motiš, dragi moj,« pripomni postrežček.

»Ne, ne, ne motim se,« odgovori deček. »Večkrat prihaja k mojemu očetu, podpore proseč. Še danes mu je oče daroval nekaj denarja, da si z njim kupi kruha.«

Starček, čudeč se, povzdigne roke; deček pa nadaljuje: »Mož ni pomislil, da mu denar lahko poide in da izginejo tudi največje zaloge. Zapravljal je čedalje bolj. V bagnetu in svili se je košatil. Prodal je konje in vozove le zato, da si je kupil lepše. Najboljše slaščice mu niso bile predrage. Prirejal je velike gostije, da so se mize kar šibile dragih jedil in pijač. No, naposled je vendar spoznal, da mu denar že poteka. Mož je bil trgovec, a njegova trgovina je tudi začela pešati. Zanemarjal jo je in naposled zagazil v dolgove. Hiša mu je bila prodana in je zdaj last mojega očeta. Nered in zapravljanje sta bila njegova poguba.«

Dorče je še malo pokramljal s starčkom, potem pa zamišljen odšel svojo pot.